

Bartłomiej H. TOSZEK

Uniwersytet Szczeciński

Paradyplomacja regionalna w obszarze południowego Bałtyku na przykładzie stosunków transgranicznych Województwa Zachodniopomorskiego

W wyniku wdrożenia reformy administracyjnej w 1999 r. w systemie polskiego samorządu terytorialnego pojawił się szczebel wojewódzki, stanowiący w ujęciu społecznym i geograficznym „regionalną wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium”¹, a w ujęciu funkcjonalnym – jednostkę administracji publicznej. Do zagwarantowanych konstytucyjnie kompetencji województwa jako jednostki samorządu terytorialnego należy prawo zrzeszania się, podejmowania współpracy ze zrzeszeniami społeczności lokalnych i regionalnych w innych państwach oraz przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń tych społeczności². Uprawnienia te zostały sprecyzowane i rozwinięte w ustawie o samorządzie województwa, która przyznaje władzom regionalnym prawo do zawierania porozumień w sprawie powierzenia prowadzenia zadań publicznych z gminami z obszaru województwa oraz innymi województwami³. Ustawodawca umożliwił także województwom tworzenie stowarzyszeń, które „mają na celu ‘wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz obrony wspólnych interesów’, [...] mają status stowarzyszenia w rozumieniu Prawa o stowarzyszeniach⁴, [...] nie są powołane do wykonywania funkcji administracji publicznej, a zwłaszcza stanowienia aktów władczych”⁵.

---

¹ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. 2001, Nr 142, poz. 1590 ze zm.), art. 1 ust. 2.

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.), art. 172 ust. 1 i 2.

³ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie..., op. cit., art. 8 ust. 2.

⁴ Zob. szerzej: Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. 2001, Nr 79, poz. 855 ze zm.).

⁵ Z. Leoński, *Ustrój i zadania samorządu terytorialnego*, w: *Samorząd w Polsce. Istota, formy, zadania*, red. S. Wykretowicz, Poznań 2004, s. 206.

Równocześnie ustawa wskazuje na przysługujące województwom kompetencje podejmowania i prowadzenia współpracy z organizacjami międzynarodowymi oraz regionami innych państw (zwłaszcza sąsiednich) w zakresie działań związanych z formułowaniem strategii rozwoju województwa i realizacji polityki jego rozwoju⁶. Ponadto, stosownie do postanowień ustawy o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych, każda jednostka samorządowa może przystąpić i uczestniczyć w pracach tego rodzaju zrzeszeń „w granicach swoich zadań i kompetencji, działając zgodnie z polskim prawem wewnętrznym, polityką zagraniczną państwa i jego zobowiązaniami międzynarodowymi. [...] W odniesieniu do województwa przystępowanie do zrzeszeń ustawa warunkuje zgodnością z *Priorytetami współpracy zagranicznej województwa*”⁷. Dokument ten powstaje na mocy uchwały sejmiku województwa, do którego kompetencji należą wszelkie sprawy związane z podejmowaniem i prowadzeniem regionalnej współpracy subnarodowej i transgranicznej. W myśl „ustawy wojewódzkiej” w treści „Priorytetów...” powinny zostać określone „główne cele współpracy zagranicznej, priorytety geograficzne przyszłej współpracy, zamierzenia co do przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń regionalnych”⁸. Dopiero jednak zaakceptowanie uchwały przez ministra spraw wewnętrznych i administracji oraz ministra spraw zagranicznych skutkuje możliwością realizacji zadań wskazanych w „Priorytetach...”. Istnienie licznych ograniczeń formalnych skłania zatem do wniosku, że w zakresie kooperacji z podmiotami zagranicznymi „samodzielność samorządu wojewódzkiego, z natury rzeczy, jest ograniczona”⁹. Jednakże poszczególne regiony uczestniczą (w mniejszym lub większym stopniu) w różnych formach indywidualnej i zbiorowej współpracy z partnerami polskimi i zagranicznymi. Przykładem takiej aktywności jest wielopłaszczyznowe zaangażowanie Województwa Zachodniopomorskiego we wspólne inicjatywy transgraniczne podejmowane i realizowane w makroregionie bałtyckim.

⁶ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie..., op. cit., art. 12 ust. 2.

⁷ H. Izdebski, *Samorząd terytorialny. Podstawy ustroju i działalności*, Warszawa 2006, s. 302. Zob. szerzej: Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych (Dz. U. Nr 91, poz. 1009 ze zm.).

⁸ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie..., op. cit., art. 75.

⁹ Z. Leoński, op. cit., s. 213.

W uchwalonych w dniu 2 grudnia 2008 r. „Priorytetach współpracy zagranicznej Województwa Zachodniopomorskiego” radni Sejmiku Województwa podkreślili konieczność zwiększenia znaczenia Pomorza Zachodniego w obszarze Morza Bałtyckiego jako „jednym z najszybciej rozwijających się regionów Unii Europejskiej, w szczególności w dziedzinie nowych technologii i energii odnawialnej, gospodarki morskiej i ochrony środowiska”¹⁰. W tym celu, obok prowadzonej już w wielu dziedzinach współpracy ze szwedzkim regionem Skania, niemieckim Krajem Związkowym Mecklenburg-Vorpommern oraz rosyjskim Obwodem Kaliningradzkim, zadeklarowano „zamiar dalszego rozwijania partnerskich kontaktów z regionami państw basenu Morza Bałtyckiego”¹¹, tj. niemieckim Krajem Związkowym Schleswig-Holstein oraz Wolnym i Hanzeatycznym Miastem Hamburg, fińskim Regionem Oulu, estońskim Regionem Pärnu i litewskimi Regionami Kłajpedy i Wileńskim (w części dotyczącej miasta Niemenczyn). Oprócz wchodzenia w indywidualne relacje transgraniczne, Województwo Zachodniopomorskie angażuje się również w działania organizacji makroregionalnych, tj. Konferencji Współpracy Subregionalnej Państw Regionu Morza Bałtyckiego (*Baltic Sea States Subregional Co-operation*, BSSSC), Forum Rozwoju Bałtyku (*Baltic Development Forum*, BDF) oraz Forum Parlamentów Południowego Bałtyku (*Forum of South Baltic Parliaments*, FSBP). Współpraca bałtycka z udziałem Pomorza Zachodniego koncentruje się wokół zagadnień wskazanych w treści „Priorytetów...” wojewódzkich, tzn. nowych technologii, energii odnawialnej, gospodarki morskiej oraz ochrony środowiska. Obejmuje ona również uczestnictwo w pracach Międzynarodowego Komitetu Sterującego Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego (*Central European Transport Corridor*, CETC) zmierzających do utworzenia sieci transportu wodnego i lądowego od południowej Szwecji, aż po adriatyckie wybrzeże Chorwacji, Słowenii i Włoch¹². Ponadto w ra-

¹⁰ Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, *Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Zachodniopomorskiego*, <http://www.bip.um-zachodniopomorskie.pl/zalaczniki/prawo/090108125612.pdf> (31.08.2009). Zob. szerzej: Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, *Uchwała Nr XXVI/269/08 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 2 grudnia 2008 r. w sprawie przyjęcia Priorytetów współpracy zagranicznej Województwa Zachodniopomorskiego*, <http://www.bip.um-zachodniopomorskie.pl/prawo/php?wiad=7225> (31.08.2009).

¹¹ Ibidem.

¹² Zob. szerzej: Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego. Sekretariat Techniczny CETC, *Cele Inicjatywy CETC*, http://www.cetc.wzp.pl/cetc/cele_inicjatywy_cetc.htm (31.08.2009 r.).

mach bałtyckiego obszaru współpracy zostały sformułowane tzw. „małe priorytety”, do których zaliczono: wspieranie innowacyjności, zapewnienie wewnętrznej i zewnętrznej „dostępności” na płaszczyźnie społecznej i gospodarczej, podejście do bogactw naturalnych Morza Bałtyckiego jako wspólnych zasobów oraz promowanie atrakcyjności i konkurencyjności regionów i terenów miejskich¹³. Natomiast dla obszaru południowego Bałtyku określono dodatkowe „małe priorytety”, tj. kształtowanie konkurencyjności gospodarczej, podnoszenie atrakcyjności [gospodarczej i turystycznej] oraz budowanie wspólnej tożsamości¹⁴. Rozszerzenie celów działania w południowej części Morza Bałtyckiego jest warunkowane nie tylko oczywistą przesłanką położenia geograficznego, lecz także formalnym zróżnicowaniem makroregionalnej (bałtyckiej) współpracy międzynarodowej od transgranicznej kooperacji międzyregionalnej. Pierwsza z nich jest bowiem w znacznym stopniu finansowana z budżetu centralnego, co automatycznie wiąże się z koniecznością limitowania podejmowanych inicjatyw w zależności od środków przeznaczonych na ten cel przez państwo. Natomiast realizacja przedsięwzięć transgranicznych jest uzależniona przede wszystkim od wysiłku finansowego regionów, które tym samym samodzielnie określają cele i zasady swojej współpracy (w granicach prawa i wytycznych państwowej polityki zagranicznej). Na marginesie należy zauważyć, że Europejska Współpraca Terytorialna, stanowiąca odrębny cel w ramach polityki spójności Unii Europejskiej, również przewiduje odrębne źródła finansowania dla współpracy międzynarodowej (w tym bałtyckiej) i transgranicznej (w tym południowobałtyckiej)¹⁵.

Samorząd Pomorza Zachodniego utrzymuje kontakty z regionami partnerskimi na szczeblu parlamentarnym (z udziałem organów stanowiących) oraz rządowym (z udziałem organów wykonawczych). Na obu szczeblach podstawą prowadzonych działań są deklaracje o współpracy zatwierdzone uchwałami sejmiku oraz dokumenty wynikające ze współpracy między regionami, podpisane przed reformą ustrojową RP

---

¹³ Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, *Transgraniczna współpraca międzynarodowa Województwa Zachodniopomorskiego (2009)*, materiał niepublikowany (w zasobach Wydziału Współpracy Międzynarodowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie), s. 15.

¹⁴ Ibidem, s. 16.

¹⁵ Zob. szerzej: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Portal Funduszy Strukturalnych, *Współpraca Terytorialna w latach 2007–2013*, <http://www.interreg.gov.pl/20072013/> (31.08.2009 r.).

[...]. Współpraca zagraniczna Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego po wejściu Polski do Unii Europejskiej jest wypadkową wcześniej podpisanych dokumentów oraz europejskiej polityki regionów opartej na traktatach, dyrektywach, I i II Raporcie Kohezji¹⁶ [...] oraz polityki Komitetu Regionów¹⁷. Ponadto rezultatem kontaktów rządowych i urzędniczych są projekty inicjatyw częściowych, formalne i nieformalne ustalenia z posiedzeń komisji i grup roboczych (z których część jest udokumentowana protokołami), akty prawa wewnętrznego, pisma okólne itd., które zapewniają prawidłowy przebieg procesów stymulowanych na szczeblu parlamentarnym.

Ze względu na położenie geograficzne i wspólną granicę najważniejszym partnerem Województwa Zachodniopomorskiego w kontaktach zagranicznych jest niemiecki Kraj Związkowy Mecklenburg-Vorpommern, z którym współpraca traktowana jest jako „istotny wkład do pełnego członkostwa Polski w Unii Europejskiej”¹⁸. Podstawą partnerskich stosunków obu regionów jest „Wspólne Oświadczenie o współpracy transgranicznej pomiędzy Województwem Zachodniopomorskim a Krajem Związkowym Meklemburgia-Pomorze Przednie” podpisane w dniu 18 czerwca 2000 r. w Schwerinie. W treści tego dokumentu przedstawiciele obu regionów podkreślili, że „zamierzają [...] rozbudowywać i pogłębiać współpracę transgraniczną na podstawie licznych i różnorodnych kontaktów rozwijanych od początku lat 90-tych”¹⁹. Sygnatariusze „Wspólnego Oświadczenia...” zobowiązali się do inicjowania i realizacji wspólnych działań w zakresie: gospodarki, turystyki, transportu i technologii; instrumentów wspierających UE; przejść granicznych i infrastruktury; kultury, oświaty, edukacji i nauki; doskonalenia kadr specjalistycznych

---

¹⁶ Obecnie także III, IV, V i VI Raportach Kohezyjnych opublikowanych w latach 2005–2009. Zob. szerzej: European Commission, *Cohesion Reports*, http://www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/repor_en.htm (31.08.2009 r.).

¹⁷ Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, *Podsumowanie współpracy zagranicznej Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z parlamentami regionów w 2004 r.*, materiał niepublikowany (w zasobach Biura Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie), s. 1.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, *Wspólne Oświadczenie o współpracy transgranicznej pomiędzy Województwem Zachodniopomorskim a Krajem Związkowym Meklemburgia-Pomorze Przednie*, <http://www.um-zachodniopomorskie.pl/fotogaleria.php?id=5786> (31.08.2009 r.).

i kierowniczych; polityki zatrudnienia i rynku pracy; wymiany młodzieży, partnerstwa szkół i sportu; ochrony środowiska naturalnego; planowania przestrzennego i transgranicznego rozwoju regionalnego; zwalczania transgranicznej przestępczości; bezpieczeństwa komunikacyjnego; współpracy medialnej i promocji; ochrony przed pożarami i katastrofami; rolnictwa, gospodarki żywnościowej, leśnictwa, rybołówstwa; prawa i administracji; współpracy urzędów statystycznych; rozwoju i wspierania „kapitału ludzkiego” poprzez kształcenia zawodowe; równouprawnienia kobiet i mężczyzn; a także innych dziedzin wzajemnego zainteresowania. Odpowiedzialność za koordynację tych działań oraz opracowanie krótko- i długookresowych planów współpracy powierzono Wspólnemu Komitetowi, złożonemu z przedstawicieli obu stron „Wspólnego Oświadczenia...”²⁰. Ponadto powołano 14 grup roboczych, „w ramach których pracownicy polskich i niemieckich instytucji realizują wspólne inicjatywy”²¹ stosownie do dziedzin wymienionych w treści „Wspólnego Oświadczenia...”.

Dalsze rozszerzenie i zacieśnienie kontaktów z władzami Mecklenburg-Vorpommern nastąpiło w rezultacie przyjęcia „Protokołu Długofalowego Planu Współpracy w dziedzinie rolnictwa, gospodarki żywnościowej, leśnictwa i rybołówstwa” podpisanego w dniu 28 lutego 2001 r. w Szczecinie oraz „Deklaracji o Współpracy w dziedzinie rynku pracy i zagospodarowania przestrzennego między Województwem Zachodniopomorskim a Krajem Związkowym Meklemburgia-Pomorze Przednie” podpisanej w dniu 3 czerwca 2001 r. w Schwerinie. Jednak najbardziej doniosłym aktem w stosunkach obu regionów na płaszczyźnie parlamentarnej było podpisanie „Wspólnej Deklaracji Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego i Parlamentu Meklemburgii Pomorza Przedniego” w dniu 14 września 2001 r. w Szczecinie. Sygnatariusze tego dokumentu zadeklarowali zamiar kultywowania i umacniania regularnej politycznej wymiany poglądów i doświadczeń dotyczących wszystkich dziedzin pozostających w zakresie ich właściwości rzeczowej, wspierania nauki języka ojczystego regionu sąsiedniego dla ułatwienia transgranicznych kontaktów między obywatelami oraz w celu eliminowania uprzedzeń i tworzenia płaszczyzn wzajemnego zrozumienia, a także rozwijania wymiany młodzieży, uczniów i studentów oraz nawiązywania partnerskich kontaktów między szkołami obu regionów. Równocześnie podkreślili znaczenie kooperacji transgranicz-

---

²⁰ Ibidem.

²¹ Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, *Podsumowanie...*, op. cit., s. 1.

nej jako czynnika stymulującego partnerską współpracę na płaszczyźnie lokalnej w procesie budowania przyjacielskich kontaktów indywidualnych (w życiu społecznym, kulturalnym i gospodarczym) i instytucjonalnych (między organami samorządu lokalnego)²². Na podstawie „Wspólnej Deklaracji...” zostały oparte „prekursorskie działania w polityce młodzieżowej obu regionów, sformalizowane wnioskiem aplikacyjnym. Partnerem samorządu województwa został pierwszy raz w swojej historii Parlament Meklemburgii-Pomorza Przedniego. Konsekwencją złożonego wniosku było przeprowadzenie wspólnego projektu pt. ‘Perspektywy młodzieży w regionach po wejściu Polski do Unii Europejskiej’, który trwał ponad 10 miesięcy [...]. W projekcie uczestniczyła młodzież z obu regionów”²³.

Współpraca prowadzona przez Województwo Zachodniopomorskie i Kraj Związkowy Mecklenburg-Vorpommern obejmuje płaszczyzny: społeczną, kulturalną, gospodarczą, samorządową i polityczną. „Wspólne działania koncentrują się [...] na stymulacji rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, wspieraniu i propagowaniu różnych form turystyki oraz ochronie zabytków”²⁴. Stanowią one również punkt wyjścia dla kontaktów instytucji naukowych i kulturalnych oraz związków partnerskich gmin miejskich i wiejskich. Budowaniu wzajemnego zrozumienia i szacunku służą także coroczne prezentacje odbywające się nieprzerwanie od 1997 r., których „urozmaicony program rozciąga się od polityki, poprzez gospodarke, aż po naukę, sztukę i kulturę. Zainteresowani mogą się również dowiedzieć o możliwościach wymiany młodzieży”²⁵, nawiązać przydatne kontakty z instytucjami publiczno-prawnymi, organizacjami pozarządowymi oraz grupami inicjatywnymi.

Współpraca Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego z niemieckim Krajem Związkowym Schleswig-Holstein została zapoczątkowana podczas spotkania przedstawicieli regionów założycielskich Forum

---

²² Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, *Wspólna Deklaracja Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego i Parlamentu Meklemburgii Pomorza Przedniego*, http://www.sejmik-zachodniopomorskie.pl/partnerzy_zagraniczni/?xml=load_page&st=373&ar=1&id=331&gs=302&pid=391 (31.08.2009 r.).

²³ Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, *Deklaracja współpracy*, http://www.sejmik-zachodniopomorskie.pl/partnerzy_zagraniczni/?xml=load_page&st=373&gs=302 (31.08.2009 r.).

²⁴ Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, *Meklemburgia-Pomorze Przednie*, <http://www.um-zachodniopomorskie.pl/index.php?k=212> (31.08.2009 r.).

²⁵ Ibidem.

Parlamentów Południowego Bałtyku, które odbyło się jesienią 2003 r. w Neubrandenburgu. Natomiast w dniu 28 kwietnia 2004 r. w Szczecinie, została podpisana „Wspólna Deklaracja Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego i Parlamentu Szlezwika-Holsztynu” stanowiąca podstawę współpracy obu regionów. Sygnatariusze tego dokumentu wyrazili wolę wymiany doświadczeń w zakresie polityki europejskiej, bałtyckiej i regionalnej poprzez zorganizowanie spotkań, programów edukacyjnych i wyjazdów studyjnych dla polityków zachodniopomorskich i szleswicko-holsztyńskich. Zadeklarowali również zamiar inicjowania transferu wiedzy w dziedzinie polityki europejskiej, rozwoju demokracji, kształtowania społeczeństwa obywatelskiego oraz spraw dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych; tworzenia tożsamości makroregionalnej oraz przyczyniania się do społecznej i regionalnej spójności w obszarze Morza Bałtyckiego w oparciu o zasadę subsydiarności; wykorzystania współpracy politycznej jako bodźca do powstania sieci partnerskiej współpracy między instytucjami i organizacjami bałtyckimi we wszystkich dziedzinach życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego na szczeblu lokalnym i regionalnym²⁶. W porównaniu do szczegółowo określonych płaszczyzn kooperacji z parlamentem Kraju Związkowego Mecklenburg-Vorpommern (wynikających z treści „Wspólnego Oświadczenia...” z 2000 r. oraz „Wspólnej Deklaracji...” z 2001 r.), postanowienia „Wspólnej Deklaracji...” z 2004 r., jako jedyne go aktu dotyczącego współpracy samorządów Pomorza Zachodniego i Schleswig-Holstein, należy uznać za bardzo ogólnikowe. Nie ulega zatem wątpliwości, że stosunki utrzymywane przez władze obu regionów nie mają jeszcze wymiaru partnerskiego, lecz ograniczają się niemal wyłącznie do współdziałania w ramach organizacji makroregionalnych (południobałtyckich i bałtyckich), międzynarodowych (polsko-niemieckich) i ponadnarodowych (realizowanych przez Unię Europejską).

Kontakty Województwa Zachodniopomorskiego i Regionu Skanii zostały zainicjowane ogłoszeniem przez rząd szwedzki 1999 r. „rokiem polskim”, co wiązało się z organizacją różnego rodzaju prezentacji, współpracy i wymiany z regionami i instytucjami z całej Polski. „Zwieńczeniem kilkumiesięcznej pracy była zorganizowana w dniach 14–19 maja

---

²⁶ Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, *Wspólna Deklaracja Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego i Parlamentu Szlezwika-Holsztynu*, materiał niepublikowany (w zasobach Biura Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie), s. 2.

1999 r. prezentacja Regionu Skania w Województwie Zachodniopomorskim. Uznając, że prezentacje przyczyniają się do wzrostu kontaktów gospodarczych oraz wymiany turystycznej i kulturalnej, jak również są okazją do wymiany doświadczeń i wzajemnego poznawania się mieszkańców regionów, w czerwcu 2003 r. [...] odbyła się prezentacja [...] województwa [zachodniopomorskiego] w Skanii²⁷. Ważnym rezultatem „roku polskiego” było również podpisanie w dniu 14 maja 1999 r. w Szczecinie „Umowy o Współpracy między Województwem Zachodniopomorskim Rzeczypospolitej Polskiej a Regionem Skania w Szwecji”. Sygnatariusze tego dokumentu zobowiązali się dołożyć starań „w celu rozwoju kontaktów gospodarczych, w ramach przysługujących im kompetencji, zgodnie z bilateralnymi umowami regulującymi stosunki między Polską i Szwecją, nie naruszając praw Unii Europejskiej”²⁸. Zadeklarowali także udzielenie wsparcia dla kooperacji obejmującej: rozwój regionalny i gospodarkę, planowanie przestrzenne i ochronę środowiska, transport i infrastrukturę, kulturę, turystykę i sport, edukację i badania naukowe, ochronę zdrowia i opiekę społeczną. Należy podkreślić, że stosownie do postanowień „Umowy o Współpracy...” rola władz regionalnych polega wyłącznie na animowaniu i koordynowaniu kontaktów gospodarczych, kulturalnych i naukowych, których organizacją i prowadzeniem zajmują się bezpośrednio zainteresowane podmioty, stosownie do swoich potrzeb oraz możliwości²⁹. Oznacza to, że sygnatariusze „Umowy o Współpracy...” dobrowolnie zrezygnowali z wykorzystywania instrumentów zapewniających skuteczne oddziaływanie na całokształt stosunków gospodarczych, społecznych i in. Ograniczony udział samorządów Województwa Zachodniopomorskiego i Regionu Skanii we współpracy tych regionów powoduje *de facto* uzależnienie rozwoju wzajemnych kontaktów od działań podejmowanych przez indywidualne przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe, instytucje naukowe itd. Nie ulega zatem wątpliwości, że formuła przyjęta w treści „Umowy o Współpracy...” nie mieści się w gra-

---

²⁷ Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, *Skania*, <http://www.um-zachodniopomorskie.pl/index.php?k=217> (31.08.2009 r.).

²⁸ Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, *Umowa o Współpracy między Województwem Zachodniopomorskim Rzeczypospolitej Polskiej a Regionem Skania w Szwecji*, materiał niepublikowany (w zasobach Wydziału Współpracy Międzynarodowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie), s. 1.

²⁹ *Ibidem*, s. 1–2.

nicach pojęcia „partnerstwa regionalnego”, którego immanentnym składnikiem jest kooperacja nieograniczona pod względem merytorycznym i poziomu kontaktów. Istniejące uwarunkowania nie osłabiły jednak dynamiki rozwoju stosunków między parlamentami Pomorza Zachodniego i Skanii. Dowodziło tego m.in. powołanie w dniu 27 kwietnia 2002 r. Polsko-Szwedzkiego Komitetu Współpracy Skanii i Województwa Zachodniopomorskiego stanowiącego platformę wymiany doświadczeń z zakresu m.in.: rozwoju gospodarki, infrastruktury, kultury i turystyki w skali subregionalnej i międzyregionalnej; tworzenia wspólnych fundamentów lepszego porozumienia i współpracy między przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi, samorządami lokalnymi i grupami społecznymi; realizacji różnorodnych projektów makroregionalnych. Komitet został również powołany do stymulowania instytucji kulturalnych, naukowych oraz podmiotów gospodarczych do nawiązywania kontaktów i podejmowania współpracy³⁰. Wspólną inicjatywą przedstawicieli samorządu Województwa Zachodniopomorskiego i Regionu Skanii było spotkanie w dniu 6 kwietnia 2004 r. w Szczecinie, przy udziale delegacji Województw Lubuskiego i Dolnośląskiego, czeskiego Regionu Hradec Kralove i słowackiego Regionu Bratislava, na którym podpisane zostało Międzyregionalne Porozumienie na rzecz Utworzenia Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego. „W zakresie rolnictwa jednym z bardziej interesujących wydarzeń było uczestnictwo delegacji zachodniopomorskich rolników i przetwórców żywności w wystawie rolniczej [...] w Christinehof w Skanii w 2004 roku (30–31 lipca). Przedsiębiorcy zaprezentowali swoje wyroby, restauratorzy kuchni tradycyjnej mieli możliwość wzięcia udziału w Festiwalu Dziedzictwa Kulinarne, zaś rolnicy – w seminariach poświęconych uprawom ekologicznym”³¹. Z kolei w wyniku cyklu seminariów zorganizowanych przez Grupę Roboczą „Rolnictwo i Leśnictwo” prowadzonych w 2004 r. powstał polsko-niemiecko-szwedzki informator dotyczący m.in. przekształcenia tradycyjnych metod rolnictwa i leśnictwa na gospodarowanie ekologiczne, prowadzenia w tym sektorze działalności gospodarczej oraz przyjaznego dla środowiska przetwórstwa żywności. Równolegle w latach 2003–2005 Województwo Zachodniopo-

---

³⁰ Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, *Współpraca międzynarodowa. Wizyty i delegacje*, http://www.sejmik-zachodniopomorskie.pl/wspolpraca/?xml=load_page&st=279 (31.08.2009 r.).

³¹ Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, *Skania*, op. cit., <http://www.um-zachodniopomorskie.pl/index.php?k=217> (31.08.2009 r.).

morskie wraz z samorządami krajów związkowych Mecklenburg-Vorpommern, Brandenburg, Berlin i Regionu Skania uczestniczyło w realizacji projektu *Baltic+* poświęconego wspólnym działaniom na rzecz zrównoważonego rozwoju i integracji regionów wokół ponadnarodowych korytarzy w obszarze południowego Bałtyku³². Stałą formą kontaktów przedstawiciele Sejmiku zachodniopomorskiego oraz parlamentu Regionu Skania są wizyty studyjne, umożliwiające wymianę doświadczeń i poglądów oraz formułowanie postulatów odnośnie rozwoju współpracy międzyregionalnej.

Początkiem obecnych kontaktów samorządu Województwa Zachodniopomorskiego z władzami Obwodu Kaliningradzkiego było „Wspólne Oświadczenie” o podjęciu współdziałania w dziedzinie gospodarki, kultury i nauki, które zostało podpisane przez Wojewodę Szczecińskiego oraz Gubernatora Obwodu w 1991 r. „Przez kolejne lata [...] współpraca się zacieśniała, zaś już w 1993 r. nadmorskie Świnoujście podpisało umowę z miastem Swietłyj i w tym samym roku – z miastem Zieleniogradsk. [...] W kwietniu 2000 r. Sejmik uchwalił [...] ‘Priorytety współpracy z zagranicą’, przewidując kontynuację i rozwijanie współpracy z Obwodem Kaliningradzkim”³³. W rezultacie podczas wizyty pełnomocnika władz rosyjskiej eksklawy bałtyckiej w Szczecinie w dniach 12–13 lutego 2003 r. zostało zawarte „Porozumienie o współpracy między Województwem Zachodniopomorskim i Obwodem Kaliningradzkim”. Sygnatariusze tego dokumentu zadeklarowali zamiar prowadzenia efektywnej współpracy ukierunkowanej na nawiązywanie i rozwijanie kontaktów gospodarczych i społeczno-kulturalnych oraz stworzenia warunków kooperacji wszystkich szczebli samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych, organizacji społecznych, instytucji naukowych i kulturalnych. Współpraca miała być realizowana w dziedzinach: gospodarki (w szczególności przemysłu, rolnictwa i transportu), ochrony środowiska, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, kultury i sztuki, edukacji i nauki, sportu i turystyki. Ponadto strony „Porozumienia o współpracy...” zobowiązały się do wspierania i realizacji projektów mających na celu walkę z bezrobociem, podnoszenie kwalifikacji ogólnych i zawodowych mieszkańców, a także

---

³² Ibidem.

³³ Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, *Deklaracja współpracy*, http://www.sejmik-zachodniopomorskie.pl/partnerzy_zagraniczni/?xml=load_page&st=365&gs=301 (31.08.2009 r.).

wymiany doświadczeń w zakresie budowania samorządności i społeczeństwa obywatelskiego. Niezależnie od działań prowadzonych bezpośrednio przez władze regionalne, zasadniczym elementem kooperacji miały być indywidualne kontakty samorządów lokalnych, przedsiębiorców, placówek naukowych i kulturalnych oraz organizacji społecznych³⁴. Zgodnie z praktyką stosowaną wobec umów zawartych z pozostałymi regionami południowobałtyckimi, „Porozumienie o współpracy...” zostało automatycznie przedłużone po upływie 5-letniego okresu obowiązywania. Ponadto na spotkaniu przedstawicieli parlamentów regionalnych w dniu 6 sierpnia 2007 r. w Szczecinie podpisano „Porozumienie pomiędzy Sejmikiem Województwa Zachodniopomorskiego a Dumą Obwodu Kaliningradzkiego o współpracy międzyregionalnej”, nadające nowy wymiar merytoryczny i wyższą rangę instytucjonalną kontaktom obu regionów. Strony „Porozumienia...” zobowiązały się do popierania i rozwijania wspólnych działań poprzez: wymianę doświadczeń z zakresu samorządności; wymianę informacji o ustawodawstwie samorządowym; promowanie rozwoju współpracy regionalnej; wspólne inicjowanie projektów międzyregionalnych; wspieranie współpracy i tworzenie niezbędnych warunków celem nawiązywania i rozwijania kontaktów samorządowych, gospodarczych, społeczno-kulturalnych i naukowych oraz wspieranie współpracy regionalnych rad młodzieżowych³⁵. Rezultatem obu porozumień było nawiązanie bieżących kontaktów poprzez organizację wzajemnych wizyt, spotkań studyjnych, posiedzeń grup roboczych itp.

W obszarze południowego Bałtyku najmniej zaawansowana jest współpraca samorządu zachodniopomorskiego z władzami litewskiego Regionu Kłajpedy, która nie wykroczyła dotychczas poza ogólną deklarację prowadzenia wspólnych działań na płaszczyźnie gospodarczej, naukowej i kulturalnej, sformułowaną w treści listu intencyjnego podpisanego przez Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego i Gubernatora

---

³⁴ Uchwała Nr VIII/82/03 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 15 września 2003 r. w sprawie przyjęcia „Porozumienia o współpracy między Województwem Zachodniopomorskim i Obwodem Kaliningradzkim”, materiał niepublikowany (z zasobów Biura Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie), Załącznik nr 1, preambuła, art. 1 i 3.

³⁵ Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, *Porozumienie pomiędzy Sejmikiem Województwa Zachodniopomorskiego a Dumą Obwodu Kaliningradzkiego o współpracy międzyregionalnej*, materiał niepublikowany (w zasobach Biura Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie), art. 1.

Regionu Kłajpedy w dniu 12 października 2006 r. Również z treści „Priorytetów...” przyjętych w 2008 r. wynika, że nawiązanie partnerskich relacji z zachodnią Litwą nie zalicza się do najważniejszych celów wojewódzkiej „polityki bałtyckiej”, takich jak np. rozwijanie istniejących kontaktów z Krajem Związkowym Mecklenburg-Vorpommern, Regionem Skania i Obwodem Kaliningradzkim³⁶.

Współpraca transgraniczna Pomorza Zachodniego w obszarze południowego Bałtyku nie ogranicza się jedynie do utrzymywania bilateralnych stosunków z regionami niemieckimi, szwedzkimi, rosyjskimi i litewskimi, obejmując również uczestnictwo w zorganizowanych formach kooperacji międzyregionalnej. Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego jest bowiem członkiem Forum Parlamentów Południowego Bałtyku, które zostało utworzone na spotkaniu przedstawicieli organów stanowiących Krajów Związkowych Schleswig-Holstein i Mecklenburg-Vorpommern oraz Województw Zachodniopomorskiego i Pomorskiego w dniach 25–27 kwietnia 2004 r. w Gdańsku. W opublikowanej wówczas „Wspólnej deklaracji o międzyregionalnej współpracy parlamentów w południowym basenie Morza Bałtyckiego” określono następujące dziedziny kooperacji: wzmocnienie sieci istniejących partnerstw oraz intensyfikację kontaktów parlamentarnych na płaszczyźnie regionalnej; wspieranie współpracy międzyregionalnej i ponadgranicznej zgodnie z założeniami Wymiaru Północnego Unii Europejskiej, w interesie stabilizacji i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego makroregionu, a także z uwzględnieniem wschodnio-zachodnich i północno-południowych korytarzy komunikacyjnych; powiązanie i wzmacnianie wspólnych interesów poprzez współpracę wewnętrzną i wspólną reprezentację na zewnątrz; wzmocnienie europejskiej spójności społeczno-ekonomicznej poprzez zbliżenie starych i nowych członków UE na poziomie regionów; pielęgnowanie tożsamości kulturowej kształtowanej specyfiką i różnorodnością regionalną oraz geograficznymi i historycznymi podobieństwami³⁷. W dotychczasowej pracy odbywającej się na posiedzeniach plenarnych oraz w grupach roboczych Forum Parlamentów Południowego Bałtyku dominowały za-

---

³⁶ Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, *Priorytety...*, op. cit., <http://www.bip.um-zachodniopomorskie.pl/zalaczniki/prawo/090108125612.pdf> (31.08.2009).

³⁷ Sekretariat ds. Młodzieży Województwa Zachodniopomorskiego, *Młodzi o polityce młodzieżowej w regionie Morza Bałtyckiego. Dokumentacja projektu „Krok ku demokracji”*, Szczecin 2009, s. 67–68.

gadnienia związane z polityką morską Unii Europejskiej oraz polityką energetyczną, turystyczną i młodzieżową. Obecnie wśród członków tej organizacji zasiadają przedstawiciele parlamentów regionów założycielskich, Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Obwodu Kaliningradzkiego, natomiast delegaci Rady Regionu Skania uczestniczą w pracach *Forum of South Baltic Parliaments* na prawach obserwatorów. Zdaniem dr Michała Łuczaka (pełniącego funkcję przewodniczącego Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego w latach 2006–2008) powstanie Forum, jako międzynarodowego sieciowego systemu konsultacji, spowodowało aktywne włączenie wszystkich regionów członkowskich w nurt budowania struktur europejskich i poprawy jakości życia narodów zamieszkujących w południowym pasie Morza Bałtyckiego³⁸. Natomiast Sylvia Bretschneider (zajmująca stanowisko przewodniczącej parlamentu meklemburskiego od 2002 r.) uważa, że działalność FSBP jest „taką formą ponadgranicznej współpracy, która może stać się wzorcem dla innych regionów europejskich”³⁹.

Mniejsze znaczenie z punktu widzenia kooperacji transgranicznej ma natomiast udział samorządu Pomorza Zachodniego w działaniach organizacji o właściwości miejscowej obejmującej cały obszar makroregionu. Należy do nich (powstała w 1993 r.) Konferencja Współpracy Subregionalnej Państw Morza Bałtyckiego, której członkiem może być każdy ze 162 regionów w 10 krajach leżących u wybrzeży bałtyckich. Głównym celem Konferencji jest „wzmacnianie współpracy regionalnej i wzajemnego zrozumienia wśród mieszkańców Regionu Morza Bałtyckiego. Zadanie to jest realizowane poprzez liczne sieci kontaktów zarówno pomiędzy władzami regionalnymi, lokalnymi i centralnymi krajów bałtyckich, jak i decydentami i instytucjami finansowymi Unii Europejskiej. BSSSC koncentruje się na działaniach w roli panbałtyckiej organizacji [...], wspomagającej współpracę regionalną po obu stronach Bałtyku, wykorzystuje swą pozycję jako organizacji politycznej oraz [...] partnera Rady Państw Morza Bałtyckiego w celu promowania i popierania interesów regionów obszaru Morza Bałtyckiego przed ośrodkami decyzyjnymi, takimi jak rządy narodowe czy organy Unii Europejskiej, a także dostarcza eksperty-

---

³⁸ Parlament Meklemburgii-Pomorza Przedniego, *Współpraca międzyregionalna. Tom XI. Dokumentacja V. Forum Parlamentów Południowego Bałtyku w Gdyni w dniach 20–22 maja 2007 r.*, Schwerin 2008, s. 26.

³⁹ Ibidem, s. 32–33.

zy i przykłady dobrej praktyki”⁴⁰. W okresie 2009–2010 działania Konferencji skupiają się wokół zagadnień dotyczących nauki i edukacji, polityki morskiej, zmian klimatycznych, zrównoważonego rozwoju, polityki młodzieżowej oraz transportu i infrastruktury⁴¹. Drugą organizacją współpracy makroregionalnej jest Forum Rozwoju Bałtyku, które „powstało w 1999 r. jako odpowiedź na potrzebę stworzenia platformy dla podmiotów decyzyjnych do dyskusji nt. strategii rozwoju regionu M. Bałtyckiego”⁴². Forum jest organizacją pozarządową typu non-profit zrzeszającą kilka tysięcy jednostek samorządu terytorialnego (w szczególności gmin miejskich), organizacji i indywidualnych podmiotów gospodarczych, instytucji naukowych i kulturalnych oraz sformalizowanych i niesformalizowanych grup inicjatywnych funkcjonujących w makroregionie. Dążąc do przekształcenia basenu Morza Bałtyckiego w zintegrowany, innowacyjny, konkurencyjny i dynamicznie rozwijający się obszar, Forum zapewnia możliwość tworzenia transgranicznych, wielopoziomowych i wielopłaszczyznowych powiązań regionalnych z udziałem przedstawicieli ośrodków władzy regionalnej i lokalnej, środowisk politycznych, gospodarczych, naukowych i kulturalnych oraz mediów. Aktualnie do najważniejszych zadań BDF należy zapewnienie realizacji Strategii Lizbońskiej Unii Europejskiej na płaszczyźnie regionalnej, wzmocnienie i rozszerzenie współpracy z Federacją Rosyjską oraz rozwijanie sieci wzajemnych powiązań na wielu płaszczyznach i budowanie tożsamości bałtyckiej. Natomiast bieżące prace prowadzone przez grupy robocze Forum koncentrują się wokół zagadnień dotyczących: integracji sektorów finansowych, współpracy energetycznej, rozwoju edukacji i kształcenia zawodowego, poprawy funkcjonowania rynku makroregionalnego, kooperacji obszarów metropolitarnych, rozwoju i innowacji obszarów słabo zurbanizowanych, wspólnej polityki transportowej, współpracy w dziedzinie turystyki oraz wypracowania

---

⁴⁰ Wrota Pomorza. Portal Województwa Pomorskiego, *BSSSC*, http://www.wrota-pomorza.pl/pl/z_regionu/wspolpraca_miedzynarodowa/bsssc (31.08.2009 r.). Zob. szerzej: Baltic Sea States Subregional Co-Operation, *About BSSSC*, <http://www.bsssc.com/section.asp?id=77&pid=77> (31.08.2009 r.).

⁴¹ Baltic Sea States Subregional Co-Operation, *BSSSC Key Priority Areas. Top key objectives 2009–2010*, <http://www.bsssc.com/section.asp?id=1350&pid=1350> (31.08.2009 r.).

⁴² Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, *BDF – Forum Rozwoju Bałtyku (Baltic Development Forum)*, <http://www.um-zachodniopomorskie.pl/index.php?k=669> (31.08.2009 r.).

makroregionalnych standardów ochrony środowiska naturalnego⁴³. Przedstawiciele władz zachodniopomorskich biorą udział w posiedzeniach plenarnych Forum oraz pracach Grupy Roboczej ds. Rozwoju Regionów Peryferyjnych Wokół Morza Bałtyckiego od 2005 r. Pomorze Zachodnie nie posiada jednak statusu członka Baltic Development Forum, uczestnicząc w działaniach tej organizacji na prawach obserwatora.

Po upływie 10 lat od chwili powstania Województwa Zachodniopomorskiego należy stwierdzić, że prowadzona przez władze tego regionu „polityka zagraniczna” w obszarze południowego Bałtyku umożliwiła wypracowanie partnerskich powiązań jedynie z niemieckim Krajem Związkowym Mecklenburg-Vorpommern. Bezpośrednie sąsiedztwo geograficzne związane z migracjami ludności (zwłaszcza w strefie przygranicznej), istnieniem wspólnych interesów gospodarczych (z istotnymi wyjątkami spowodowanymi m.in. konkurencją w dziedzinie transportu lądowego lub rybołówstwa) oraz rozwijających się stopniowo kontaktów naukowych i kulturalnych, stanowi naturalną przesłankę bezpośredniej, wielopoziomowej (na szczeblu organów stanowiących, wykonawczych i urzędów) i wielopłaszczyznowej kooperacji obu regionów. Wyraża się ona nie tylko realizacją bilateralnych przedsięwzięć odpowiadających bieżącym potrzebom społeczności regionalnych, lecz także wspólnym uczestnictwem w transgranicznych (południowobałtyckich) i makroregionalnych (bałtyckich) strukturach zorganizowanej współpracy, jak np. FSBP, BSSSC czy BDF. Odmienny charakter mają natomiast stosunki Pomorza Zachodniego ze szwedzkim Regionem Skania i rosyjskim Obwodem Kaliningradzkim, które w „Priorytetach współpracy zagranicznej Województwa Zachodniopomorskiego” z 2008 r. zostały bezpodstawnie określone mianem „partnerskich”. W rzeczywistości wspólne działania samorządów Pomorza Zachodniego i Skanii realizowane są wyłącznie na płaszczyźnie rządowej, obejmując wspieranie oddolnych inicjatyw kooperacyjnych podmiotów gospodarczych, instytucji naukowych i kulturalnych oraz organizacji pozarządowych. Niewielkie zaangażowanie władz regionalnych w rozwijanie wzajemnych relacji (np. poprzez nawiązanie ściślejszej współpracy parlamentarnej) wynika głównie z braku szerszego zainteresowania ewentualnym partnerstwem ekonomicznym i społecznym wśród mieszkańców obu regionów. Pomimo

---

⁴³ Baltic Development Forum, *Top of Europe: The future Region of excellence. Member & Partnership Programme*, Copenhagen 2008, s. 1 i 3.

stopniowo rozwijających się powiązań gospodarczych (zwłaszcza w sferze rolnictwa) i turystycznych, Skania (podobnie jak pozostałe części Szwecji) pozostaje związana przede wszystkim z innymi regionami nordyckimi, natomiast obszar południowego Bałtyku ma dla niej drugorzędne znaczenie⁴⁴. Wskazuje na to również uczestnictwo Regionu Skanii w pracach FSBP wyłącznie w charakterze obserwatora, a nie pełnoprawnego członka. Z kolei współpraca Województwa Zachodniopomorskiego z Obwodem Kaliningradzkim pomimo pełnego wymiaru instytucjonalnego (na płaszczyźnie parlamentarnej i rządowej) oraz stosunkowo szerokiego zakresu merytorycznego, nie osiągnęła jeszcze poziomu uzasadniającego postrzeganie jej w kategoriach partnerstwa międzyregionalnego. Nie można natomiast wykluczyć osiągnięcia tego poziomu w przyszłych relacjach zachodniopomorsko-kaliningradzkich, ponieważ dotychczasowe działania władz rosyjskiej eksklawy bałtyckiej (np. uzyskanie członkostwa w FSBP) wskazują na rosnące zaangażowanie we współpracę makroregionalną, a szczególnie południowobałtycką. Oprócz utrzymywania regionalnych kontaktów partnerskich i quasi-partnerskich, samorząd zachodniopomorski zgodnie z deklaracją zawartą w „Priorytetach...”, prowadzi także ograniczoną współpracę transgraniczną z niemieckim Krajem Związkowym Schleswig-Holstein i litewskim Regionem Kłajpeda. W przypadku pierwszego z tych regionów podstawową platformą kontaktów jest Forum Parlamentów Południowego Bałtyku, natomiast przedsięwzięcia bilateralne mają charakter incydentalny, co wynika z odmiennych uwarunkowań geograficznych obu stron. Czynniki geograficzne odgrywa jeszcze większą rolę w stosunkach z władzami kłajpedzkimi, których zainteresowania kierują się przede wszystkim w stronę inicjatyw wschodniobałtyckich, podczas gdy kontakty z samorządem zachodniopomorskim nie wyszły poza sferę deklaracji dotyczących zakresu przyszłej współpracy. W tym kontekście niezwykle ważnym instrumentem kooperacji transgranicznej jest FSBP skupiające wszystkie przybrzeżne regiony niemieckie i polskie, Obwód Kaliningradzki oraz Region Skanii (jako obserwatora). Dzięki istnieniu Forum nierównomierny charakter powiązań istniejących między poszczególnymi regionami obszaru południowego Bałtyku (wynikający m.in. ze zróżnicowania wzajemnych relacji na part-

---

⁴⁴ Zob. szerzej: B. H. Toszek, *Wpływ integracji europejskiej na kształtowanie tożsamości bałtyckiej*, w: *Polacy na Ziemiach Odzyskanych. Regiony przygraniczne w poszukiwaniu tożsamości: przed i po akcesji*, red. A. Makowski, Szczecin 2008, s. 173–174.

nerskie i niepartnerskie) może być równoważony w wielu dziedzinach poprzez wypracowywanie wspólnego stanowiska wszystkich regionów członkowskich. Ponadto współdziałanie w ramach FSBP jest ważnym elementem procesów integracyjnych zachodzących obecnie w południowej części Morza Bałtyckiego, toteż musi być postrzegane jako zjawisko pozytywne z punktu widzenia społeczności i gospodarek regionalnych.

Indywidualna i zbiorowa współpraca transgraniczna Województwa Zachodniopomorskiego z innymi regionami południowobałtyckimi wpisuje się w ogólnoeuropejską tendencję usamodzielniania władz regionalnych, które coraz częściej uczestniczą w stosunkach zagranicznych w roli *de facto* samodzielnego podmiotu. Prowadzona przez nie „paradyplomacja” stanowi bez wątpienia zjawisko przyczyniające się do „relatywizacji państwa, jako tradycyjnej areny życia politycznego”⁴⁵. Równocześnie upowszechnienie zasady subsydiarności, stanowiącej podstawę polityki regionalnej Unii Europejskiej powoduje, że przekazywanie coraz szerszych uprawnień strukturom regionalnym w sferze polityki zagranicznej (zastrzeżonej dotychczas do wyłącznych kompetencji organów państwowych) wydaje się nieuniknione i nieodwracalne. W rezultacie „w wielu krajach świadomość regionalnej tożsamości stała się ważnym czynnikiem politycznym w ramach struktury państwa narodowego”⁴⁶, wpływając na zwiększenie aktywności regionów w relacjach międzynarodowych. W tym kontekście współpraca Województwa Zachodniopomorskiego z innymi regionami południowego Bałtyku stanowi zaledwie początek potencjalnego procesu kształtowania własnej „paradyplomacji”, utrzymując się w formule limitowanej i nadzorowanej przez państwo. Oznacza to, że porozumienia z udziałem samorządu zachodniopomorskiego, dotyczące różnych płaszczyzn instytucjonalnych i zakresu merytorycznego kooperacji transgranicznej, mają charakter wykonawczy wobec sformalizowanych (np. w ustawach) i niesformalizowanych (np. wynikających z ogólnie rozumianej racji stanu) wytycznych państwowej polityki zagranicznej. Tym samym są one gwarancją łącznej realizacji interesów regionalnych i narodowych, których pełne utożsamienie wskazuje na brak aktualnych możliwości samodzielnego prowadzenia „paradyplomacji” przez polskie władze regionalne, w tym również samorząd Województwa Zachodniopomorskiego.

---

⁴⁵ J. Ruszkowski, *Wstęp do studiów europejskich*, Warszawa 2007, s. 264.

⁴⁶ M. Blacksell, *Geografia polityczna*, Warszawa 2008, s. 71.

Summary

Individual and group transborder cooperation of the Western Pomeranian Province with other South Baltic regions is in line with a pan-European trend of regional authorities becoming independent and participating in international relations as independent entities. This 'paradiplomacy' is undoubtedly a factor that contributes to the relativization of the state as a traditional arena of political activity. Simultaneously, as the subsidiarity principle, which is the foundation of EU regional policy, is becoming increasingly popular, it seems unavoidable and irreversible that regional structures will be vested with increasing powers in the realm of foreign policy (that used to be reserved for national organs exclusively). In this context the collaboration of the Western Pomeranian Province with other South Baltic regions is only at the beginning of a potential process to form its own 'paradiplomacy' as it remains constricted in the formula of state limitation and supervision. Therefore, at present it is unfeasible for Polish regional authorities, including the self-government of Western Pomerania, to conduct independent 'paradiplomacy.'

